

Ur *Kommentar* 2-1980

Debatt:

Vilken roll spelar den nationella frågan idag?

Nationalism, nationellt oberoende och internationell solidaritet har ofta varit centrala frågor i den kommunistiska rörelsens historia. Kapitalets internationalisering, den nuvarande djupa krisen och kampen mellan de revolutionära och imperialistiska krafterna i världen leder också i dag till nya motsättningar med nationella förtecken.

Kommentars redaktion fick en artikel av Staffan Beckman som berörde de här frågorna. Utifrån denna beslutade vi att inleda en debatt om den nationella frågan. För att få ett avstamp i debatten skickade vi ut en inbjudan, Beckmans artikel samt fyra frågor till fem personer som representerar olika tendenser inom den socialistiska rörelsen i Sverige: Hilding Hagberg (APK), Thorleif Herrström (VPK), Hans Nyström (KPMLr), Torbjörn Lindh (FK), och Jan Åkerlund (KAF).

Vi välkomnar naturligtvis fler inlägg i debatten. Redaktionen anser att följande frågor kan fungera som utgångspunkter:

- Hur kan marxister skilja mellan den nationalism som möjliggör framsteg och den som kan leda till förtryck och förstörelse?
- Finns det idag några oberoende nationer: ekonomiskt, politiskt och militärt?
- Kan nationalismen spela en progressiv roll i kampen för socialismen i Sverige?
- Hur förändras kraven på internationell solidaritet i en tid av växande motsättningar mellan revolution och imperialism?

Vi inleder debatten här genom att publicera Beckmans artikel och två debattinlägg — Hilding Hagbergs och Jan Åkerlunds.¹ Debatten fortsätter i nästa nummer.²

¹ S Beckman var (och är) r-are (hette då KPmlr, nu KP), H Hagberg tillhörde det Moskva-orienterade APK (Arbetarpartiet Kommunisterna), medan J Åkerlund var medlem i det trotskistiska KAF (Kommunistiska Arbetarförbundet, numera SP) – *Red anm*

² Jag har tyvärr inte tillgång till detta senare *Kommentar*-nummer och kan därför inte publicera de artiklarna (något inlägg från Hans Nyström ingick dock inte om jag minns rätt). – *Red anm*

Väpnat stöd till revolutionär kamp en naturlig sak!

Många som betraktar sig som socialister eller kommunister höjer säkert på ögonbrynen inför följande ord av Lenin:

”Ett verkligt revolutionärt krig i detta läge skulle vara ett krig genomfört av en socialistisk republik mot de borgerliga länderna, i syfte — ett syfte som är klart definierat och helt och hållet accepterat av den socialistiska armén — att störta bourgeoisien i dessa länder.”¹

Ett socialistiskt anfallskrig alltså! En ”export av revolution” på spetsarna av Röda arméns bajonetter! Detta kallar Lenin i januari 1918 ”ett verkligt revolutionärt krig”!!!

Hur ska detta förstås? Strider det inte mot alla ståndpunkter i den nationella frågan som i marxismen-leninismens namn har framförts under de senaste decennierna; av kineserna, av ryssarna, av albanerna, etc? Skrev inte KKP i december 1963 att det enligt den fredliga samexistensens principer är ”otillåtligt att i internationella relationer inkräkta på andra länders territorium och suveränitet, blanda sig i deras interna affärer, skada deras intressen och jämlika status, eller inleda aggressionskrig mot dem?”² Har inte samtliga huvudriktningar inom ”den kommunistiska världsrörelsen” varit överens om att ”export av revolution” är förkastligt; att revolution i allt väsentligt måste vara de inhemska förtryckta klassernas eget verk???

Praktik upphöjd till princip

Det är min uppfattning att orsaken till att det nämnda Lenin-citatet får många att häpna är att den nationella frågan sen 1940-talet har blivit ett ”spöke” bland världens kommunister — och den har blivit det därför att den i allmänhet har tillämpats för praktiska syften i givna situationer, och alltså inte på grundval av allmänna klassmässiga principer. Det behöver i och för sig inte vara nåt fel att vara praktisk, men fel eller misstag utvecklas då den ståndpunkt som tillämpats i ett bestämt praktiskt syfte tillåts anta formen av en allmängiltig princip. Det är vad jag anser har skett. Och i extrema fall, som ifråga om t ex det svenska ”SKP” och Vänskapsföreningen Sverige-Kampuchea, har detta fel blivit en del av en politik som klassmässigt står i motsats till arbetarklassens och socialismens intressen.

Lenin klargjorde i början på seklet nödvändigheten för de svenska arbetarna att stödja den norska frigörelsen från Sverige. Lenin och Stalin förespråkade fram till 1917 de undertryckta ryska folkens självständighetsrörelse gentemot tsardömet. I förhållande till en förtryckande nation förespråkar kommunisterna den förtryckta nationens rätt till självbestämmande *om detta gagnar klasskampens utveckling*. 1920 skrev Lenin om nödvändigheten att ”inte heller i nationalitetsfrågan rikta huvuduppmärksamheten på abstrakta och formella principer” utan på ”en exakt analys av den historiskt-konkreta och framför allt den ekonomiska situationen”, samt ”att noggrant urskilja de undertryckta klassernas, de arbetandes och exploaterades intressen från det allmänna begreppet folkintressen överhuvud, vilket är liktydigt med den härskande klassens intressen”.³

¹ Lenin: Teser angående frågan om separاتفred, jan 1918, *Coll. Works* 26:449 (där Lenin går emot ”vänsterkommunisternas” krav på ett revolutionärt krig *just då*, men alltså klargör att detta slags krig är legitimt och förenligt med socialismens principer).

² Kinas Kommunistiska Parti: Peaceful Coexistence — Two Diametrically Opposed Policies; publicerad i ”The Polemic on the General Line of the International Communist Movement”. Peking 1965 s. 279.

³ Lenin: Utkast till teser i den nationella och den koloniala frågan, juli 1920, *Valda Verk* II:2:484.

Klassfrågan är den centrala

För socialismen kan den nationella frågan kort sagt inte bestämmas av principer som står i motsättning till de klassmässiga principerna. Det blir helt tydligt om man inser innebörden av Josef Stalins ord att under tsarismen hade ”den nationella rörelsen i gränsområdena karaktär av en borgerlig frihetsrörelse” — och den var alltså progressiv — medan det efter oktoberrevolutionen var dags att införa parollen ”All makt åt de arbetande massorna i de undertryckta nationerna — då den tidigare borgerliga frihetsrörelsen alltså inte längre var progressiv i förhållande till den ryska centralmakten.⁴ I januari 1918 förklarade Stalin att principen om de små nationernas självbestämmande ”bör förstås som rätten till självbestämmande för de arbetande massorna i en given nation, inte för bourgeoisien i denna nation. Självbestämmandets princip måste användas som ett redskap i kampen för socialismen och måste underordnas socialismens principer”.⁵

Sommaren 1920 gick Röda Armén in i Polen i syfte att störta den polska bourgeoisien. Det lyckades inte, men syftet var det som Lenin uttryckt i januari 1918. Våren därpå, 1921, gick Röda armén in i Georgien ”under förevändning” (som klassfienden uttrycker det) att stödja ett bolsjevikuppror i Tbilisi mot den sittande imperialistallierade mensjevikregeringen. Flera ytterligare exempel skulle kunna tas — och det är ovedersägligt att Sovjetunionen 1947-48 i Östeuropa fullföljde den politik som Lenin 1918 betraktade som helt förenlig med en socialistisk republiks uppgifter. Kina gjorde för övrigt samma sak i Tibet i slutet av 1950-talet.

En bedömning av läget avgörande

Skulle man nu av detta kunna dra slutsatsen att det är riktigt för ”en socialistisk republik” att när och var och hursomhelst inleda ”ett verkligt revolutionärt krig” mot borgerliga länder? Var det det Lenin menade? Naturligtvis inte. Han skriver ”i detta läge”; och givetvis handlar det om styrke- och klassmässiga förhållanden liksom ett stort antal andra faktorer. En mycket viktig faktor som t ex bestämde läget i januari 1918 var att det förelåg en revolutionär situation i stora delar av Västeuropa, att arbetarklassen i många länder skulle ha välkomnat Röda armén som befriare. Samtidigt är det att observera att Lenin var emot en dylik insats just i det dåvarande läget för att Sovjetstaten och den socialistiska armén ännu inte var tillräckligt starka.

Läget är helt avgörande — men vad jag är ute efter att klarlägga här är bara den sanning som borde vara enkel för åtminstone alla kommunister att acceptera, att en socialistisk armés insats för att stödja en progressiv regim eller störta en förtryckarregim i ett annat land är förenlig med marxismen. ”... ingen marxist” skriver Lenin, ”kan utan att helt uppge marxismens och socialismens principer förneka att socialismens intressen står över de intressen som gäller nationernas rätt till självbestämmande”.⁶

En annan sak är förstås att det i varje situation av det här slaget är legitimt att diskutera om läget är korrekt bedömt — och om alltså resultatet kan bli det som åsyftas. Stalin var till en början starkt kritisk mot Lenins förslag att gå in i Polen sommaren 1920 — och Stalin fick ju rätt. Misstag har begåtts och kommer att begås.

⁴ Stalin: Oktoberomvälvningen och den nationella frågan, nov 1918, *Werke* 4:136 ff.

⁵ Stalin: Referat om den nationella frågan, jan 1918, *Werke* 4:27.

⁶ Lenin: Teser angående frågan om separatfred s. 449.

Den socialistiska staten ger frågan en ny dimension

Det är nödvändigt att inse, att i och med upprättandet av den första socialistiska republiken så kom den nationella frågan att i många sammanhang få en ny karaktär. Den blev nu också en fråga som fick betydelse i kampen mellan borgerliga och socialistiska *stater*, mellan de kapitalistiska och socialistiska *systemen*. Och *båda* sidor i kampen har sen dess använt den nationella frågan utifrån sina klassintressen — så har t ex socialismens krafter understött den nationella, folkliga befrielsekampen mot imperialismen, medan reaktionens krafter med såväl kallt krig som militära insatser har försökt stå emot samhällsutvecklingen under förevändningen att försvara nationell frihet. Det finns alltså två nationella frågor, en som definieras utifrån socialismen och en som definieras utifrån imperialismens och reaktionens intressen. Eftersom det oavsett olika former av ”fredlig samexistens” pågår klasskamp mellan de olika systemen, och eftersom samtliga socialistiska stater hittills har varit och är inringade av imperialistiska eller imperialistdominerade stater — och eftersom imperialismen inte tolererar existensen av socialistiska stater utan hela tiden hoppas på tillfälle att förgöra dem — så har det varit naturligt för de socialistiska staterna sen Lenins tid att i första hand tillämpa ”export av revolutionen” i områden och lägen som har varit starkt förknippade med självförsvar. Så var det med Georgien 1920, så var det med Baltikum och Bessarabien 1940, så var det med Östeuropa efter andra världskriget — och så är det ifråga om Kampuchea idag. Det faktum att dessa stater hade blivit eller var på väg att bli uppmarschområden för hotande fiendliga angrepp bestämde i stor utsträckning agerandet i vart och ett av dessa fall; det var det avgörande i ”läget”.

En borgerlig syn på den nationella frågan

Det är mot denna bakgrund som socialister måste betrakta såna påståenden som serveras av Vänskapsföreningen Sverige-Kampuchea, att ”Frågan om det nationella oberoendet är en av de stora, avgörande frågorna i vår tid”.⁷ Det är ett ständigt återkommande argument från dem som försvarar den f d Pol Pot-regimen i Kampuchea och attackerar Heng Samrin-regeringen och det socialistiska Vietnam. I själva verket är detta det centrala argumentet i deras agitation — och här i landet kopplas det ofta samman med ”Sveriges nationella oberoende”, som när Jan Myrdal skriver att ”Små folk kan förintas. Också vi i det lilla svenska folket bör minnas det!”⁸

Problemet är inte Myrdal eller Vänskapsföreningen Sverige-Kampuchea utan att många som försvarar Heng Samrin-regeringen och Vietnam ändå uppenbarligen upplever den nationella frågan som en öm punkt i sammanhanget. De kan genomsåda försvaret för Pol Pot och samtidigt på olika sätt hålla med fienden i dess påstående ”Att kränka ett lands nationella oberoende under förevändning av att göra dess folk en tjänst kan aldrig försvaras”.⁹ De har alltså *gått på* den förvanskning och förvridning av den nationella frågan som under borgerligt inflytande har skett sen andra världskriget (med början i det kalla kriget mot Sovjetunionen från 1947).

Situationen i världen i dag

Vad som har skett är också att imperialismen efter nederlaget i Vietnam till en del har lyckats rycka åt sig initiativet i den nationella frågan. Medan imperialismen och reaktionen från 50-

⁷ Kampuchea-bulletinen 3/79.

⁸ FiB-Kulturfront 18/79.

⁹ Kampuchea-bulletinen 1/79.

talet och fram till 1975 konfronterades av den antiimperialistiska nationella frågan, den folkliga befrielsekampen, så präglas inte världen sen dess i samma utsträckning av sådan kamp. Frågan om det nationella oberoendet har varit en av de stora, avgörande frågorna i vår tid, den kommer kanske att bli det igen, men den är det inte i nuvarande läge; sett ur progressiv, anti-imperialistisk synvinkel. Idag återstår bara ett litet fåtal länder som ännu inte har uppnått nationellt oberoende i politisk mening. Det som sker i Södra Afrika och Palestina har ännu inte den omfattningen, styrkan och riktningen att det gör den nationella frågan ”avgörande”. Nicaragua under Somoza och Iran under Schahen var redan politiskt-formellt oberoende stater. Därför har bourgeoisien kunnat börja återerövra den fråga som en gång var dess banér i kampen mot feodalismen — men då var banéret progressivt, framåtpekan, i dag är det reaktionärt, bakåtsträvande. Borgarklassen och dess eftersägare vill nu göra den nationella frågan ”avgörande” i sin strävan att säkra reaktionära regimer, hålla nere de förtryckta klassernas kamp, och hindra olika former av proletär internationalism.

Ingen paroll kan tjäna detta syfte bättre än Kampucheabulletinens ”Att kränka ett lands nationella oberoende under förevändning av att göra dess folk en tjänst kan aldrig försvaras”.

I Business Week 29 oktober 1979 skrev förre tjeckiske riksbankschefen (under Dubcek-tiden) Eugen Loebel att ”Om USA förespråkade självbestämmande (för Sovjetunionens allierade, SB) skulle det åstadkomma en allvarlig utmaning mot den sovjetiska imperialismen och dramatiskt förändra det sätt på vilket miljontals människor uppfattar världsläget”. Det kan man kalla ord i rättan tid!

Pol Pots sida i klasskampen

I Kampuchea utspelar sig idag en av frontstriderna mellan socialismen och reaktionen och ingen borgerligt influerad nationell fråga får dölja att det först och främst handlar om klasskamp, om kampen mellan två olika produktionsförhållanden, om kampen mellan socialism och kapitalism. Redan långt innan den mer diskrediterade Pol Pot ersattes av den tydligen mer reputerlige Khieu Samphan (som var president under terrorepoken!) lanserade Kampucheabulletinen den sistnämnde som en man med ”lång erfarenhet av reformarbete” och betonade att de störtade ledarna nu är beredda att acceptera en ”blandekonomi”. I motsats till detta ställde de varningen att ”Alla tecken tyder på att Phnom Penh-regimen går in för en socialism, identisk med Vietnams. Man följer Lenins (obs, de skriver inte ”Brezhnev”) väg och känner sig förbunden med Sovjetunionen”.¹⁰ Det hela blir inte mindre tydligt av att Kampucheabulletinen klargör att de sk båtflyktingarna från södra Vietnam flydde från ett bestämt politiskt system, nämligen från ”förstatliganden, omskolningsläger och förpassningar till nya ekonomiska zoner”...¹¹

Den nationella fråga som Pol Pot, Jan Myrdal et consortes propagerar är så utvecklat reaktionär att begrepp som ”ras” och ”folkstam” oavbrutet förekommer i deras texter. Om ”ras” talade Pol Pot i svensk TV i december 1979 och hävdade att hans främsta insats vid makten var ”återskapandet” av kampucheanernas nationalkänsla — den känsla som i ett jugoslaviskt TV-program 1978 framträdde som rabiater antivietnamism. Varje nationalism representerar ett bestämt klassintresse!

Varje sida i en kamp har sin historieskrivning präglad av de klassintressen den representerar.

Jan Myrdal återger den Pol Potska synen:

¹⁰ Kampucheabulletinen 3/79.

¹¹ D:o,

”Vietnameserna gör sig beredda att utplåna den kampucheanska folkstammen och ta dess rismarker och dess skogar och dess naturtillgångar så som de redan utplånat det folk som hette cham och som hade den mäktiga staten Champa och som de tagit Kampuchea Krom och där skapat sin egen sydvietnamesiska landsända.”¹²

Nguyen Khac Vien återger den vietnamesiska synen, att Laos, Kampuchea och Vietnam ”har en gemensam historia till följd av kolonialtiden. Under kampen mot fransmännen som pågick i 90 år utvecklades solidariteten mellan Kampuchea och Vietnam. Men i franska böcker, som är de enda historieböcker som finns om Kampuchea, betonas hela tiden rivaliteten mellan de kampucheanska och vietnamesiska kungarna för flera hundra sedan. Ett reaktionärt parti i Kampuchea eller i Vietnam kan ha intresse av att utnyttja den gamla fientligheten mellan länderna, och använda detta för att driva folket ut i krig mot varandra. Men med verkligt revolutionära partier i ledningen kan i stället den revolutionära solidariteten mellan folken betonas”.¹³

Lenin skriver:

”Utan att proletariatet och därefter även alla arbetande massor i alla världens länder och nationer frivilligt strävar efter förbund och enhet kan inte segern över kapitalismen slutföras med framgång.”¹⁴

Sen Röda armén hade gått in i Georgien 1921 förvandlades den störtade mensjevikregeringens ledare till en hoper skränfockar som satt i London och gastade om nationellt oberoende. I december 1979 firade den georgiska ”folkstammen” hundraårsminnet av Josef Stalins födelse med stora och långvariga festligheter.

Staffan Beckman

¹² Fib-Kulturfront 18/79.

¹³ Kommentar 8/79. [artikeln, *Intervju med Khac Vien: ”Det gäller våra liv”*, ingår i artikelsamlingen [Konflikten mellan Kampuchea/Kina och Vietnam](#). (på marxistarkivet)].

¹⁴ Lenin: Utkast till teser i den nationella och den koloniala frågan s. 491.

Den nationella frågan och situationen i världen i dag

Jag respekterar redaktionens ambition att nu uppta en diskussion om nationella frågan.

Jag måste samtidigt beklaga, att denna i Staffan Beckmans inledande artikel ges en missvisande uppläggnig.

Jag tänker därvid på att han åberopar ett citat av Lenin som jag inte känner igen, och som inte finns med i den svenska utgåvan i den utformningen, och däri inlägger ett rakt motsatt syfte hos Lenin än det han argumenterade för.

Detta kan av det följande att döma inte bero på okunnighet eller rent missförstånd hos Beckman. Han försöker nämligen framställa Lenins omtanke om sådana 1918 härtagna folk från det gamla tsarriket som Polen, Baltikum, Finland och Grusien som uttryck för en benägenhet att inleda anfallskrig och exportera revolutionen med militära maktmedel.

Han förnekar att det nationella problemet är ett av de stora, avgörande i vår tid, ja än mer, han påstår att kampen för nationell frihet har blivit reaktionärt, bakåtsträvande, samt att kommunister upplever ”den nationella frågan som en öm punkt”.

Det finns mycket mer att säga om Beckmans egendomliga presentation av ”kommunistiska” åsikter, men utrymmet tillåter det inte.

Till redaktionens fyra frågor, som jag tillmäter ett objektivt intresse, vill jag redan nu i motsats till Beckman svara att den nationella befrielseörelsens kamp gäller lösningen av en av vår tids viktigaste frågor, vars lösning är väsentlig för att krossa imperialismen och befördra socialismens seger i världsmåttstock. Den kampen är långt ifrån slutförd. Betydelsen av densamma har inte minskat, den ökar tvärtom.

I den världskamp som nu pågår mellan imperialism och krig å ena sidan och fred, demokrati och socialism å den andra består en intressegemenskap mellan det socialistiska världssystemet, den nationella, antikoloniala, antiimperialistiska processen och den internationella arbetarklassen å den andra. Medan imperialismen försvagas stärkas dess motståndare.

Detta representerar en trend i världspolitiken, som inte brytes av några tillfälliga skenbara bakslag, inte ens av den katastrof som den kinesiska statsledningens övergång till det imperialistiska lägret i samband med dess nationalistiska orientering innebär.

Den nationella frågan har inte minskat i vikt

I de multinationella monopolens tid har det uppstått nya hot mot den nationella friheten och nya uppgifter i försvaret av denna. I denna mening kan man nog med ett begränsat nej besvara frågan nr 2: Finns det i dag några oberoende nationer: ekonomiskt, politiskt och militärt? USA-imperialismen strävar målmedvetet till världsherravälde och har uppnått viktiga framgångar i försöken att inordna de kapitalistiska staterna i dess maktssfär. Men det minskar inte nationella motsättningar, tvärtom. Det minskar inte betydelsen av den nationella frihetens försvar, tvärtom.

Det är borgarklassen som skapat nationerna. Arbetarklassens uppgift blir att förena dem till en samverkande mänsklighet. Vägen dit går genom en utveckling av nationerna, inte genom en avveckling av dem.

Arbetarklassen är i princip internationalistisk. Dess kamp är internationell liksom dess mål. Dess internationella enhet är ett villkor för dess slutseger. Det var helt logiskt när Marx och

Engels avslutade arbetarklassens stora urkund, Kommunistiska Manifestet, med parollen: Proletärer i alla länder, förena Er!

När de markerade att arbetarklassen har intet fosterland, underströk de samtidigt att eftersom arbetarklassen i varje land först måste göra upp räkningen med sin egen kapitalism är den ännu nationell, fast inte i borgarklassens mening.

Arbetarklassen betraktar alltså nationernas uppkomst som ett historiskt framsteg. Den försvarar detta framsteg mot alla försök att vrida utvecklingens hjul tillbaka och ser i framgången för detta försvar villkoret för att ta nästa steg på utvecklingens väg.

I länder med många nationer kämpar arbetarklassen för de undertryckta nationernas jämlikhet och hävdar i den härskande nationen de undertrycktas rätt att lösgöra sig samtidigt som arbetarklassen i de behärskande nationerna kan kämpa för att stanna kvar i den större sammanslutningen.

I oktoberrevolutionen blev uppgiften att likvidera de nationella motsättningarna och skapa en federation av jämlika nationer inom den gamla statsbildningens ram. Finland, Baltikum, Polen och Grusien var delar av denna statsbildning. Finland fick sin nationella frihet av sovjetregeringen. Baltikum och Ukraina avskildes med våld av de tyska trupperna. I Grusien upprättade de reaktionära krafterna med Frankrikes hjälp en egen "stat". Ukraina återvände i samband med att interventionen och kontrarevolutionen krossades. Polen med dess halv-fascistiska regim hade med fransk hjälp i april 1920 efter att ha avvisat sovjetregeringens fredsförslag i en offensiv trängt långt in i Ukraina och Vitryssland och erövrade bland annat Kiev. Den understöddes från söder av den engelska agenten Vrangels offensiv från Krim. I början av juli 1920 övergick röda armén till motoffensiv med en förklaring att den inte ifrågasatte Polens oavhängighet och trängde ända fram till Warszava. Den tvingades där retirera, men erhöll en fördelaktigare fred än som erbjudits Polen i april. Polen lyckades dock med Englands och Frankrikes hjälp beröva Sovjet Västukraina och Vitrysslands västra områden. Att Stalin och Lenin skulle ha haft skilda åsikter härom är inte bestyrkt. I november befriades Krim från Vrangels ockupation.

Sovjetiska politiken inte svår att förstå

Det är en eftertionalisering när det påstås att just 1940 skulle vara ett kritiskt årtal för kommunisternas åsikter i den nationella frågan. Andra världskriget hade börjat. Sovjetunionen hade köpt sig en kort frist genom icke-angreppsavtalet för att förbättra sin beredskap, men den hade samtidigt öppnat en andra front mot Hitlertyskland genom att stoppa den tyska framryckningen i Polen, genom att driva ut tyskarna ur Baltikum och befästa sig där och genom att återta Bessarabien från Rumänien. Med Finland sökte sovjetregeringen åstadkomma ett nödvändigt landbyte för att skydda Leningrad och Finska Viken för en väntad tysk invasion. Den fåraktiga finska fascismen föredrog ett krig med Sveriges, Italiens, Englands och Frankrikes direkta materiella stöd.

Vad var det som var komplicerat för kommunisterna i det läget? Att kriget skulle komma var klart efter Münchenuppgårelsen. Att England-Frankrike förrådde Tjeckoslovakien och sedan Polen med icke-angreppspakten i München var klart, liksom att den engelsk-franska strategin var att kriget skulle utkämpas mellan Hitlertyskland och Sovjetunionen.

Den sovjetiska politiken var inte svår att förstå, inte ens sovjetregeringens ingripande för att bespara Sverige Danmarks och Norges öde. Vi svenska kommunister betvivlade dessutom inte att Sovjetunionen skulle besegra Hitlertyskland och vi redovisade anledningen därtill

redan från krigets första dag.

De stater som i väst gränsat till Sovjetunionen, och befriats av sovjetarmén, hade vid krigsslutet valet mellan återställandet av de tidigare fascistiska eller halvfascistiska regimerna eller slå in på samma socialistiska utvecklingsväg som de prövat men misslyckats med vid första världskrigets slut. De kunde *inte* välja fascismen, det tillät inte ens uppgörelsen mellan segrarstaterna.

För Sovjetunionen som förlorat mer än 20 miljoner människor i kriget var det ett livsintresse att dess grannar skulle vara vänskapligt inriktade och inte tillåta nya imperialistiska manövrer. Alla dessa stater hade det gemensamma intresset att trygga nationell självständighet och en varaktig fred. De måste hålla ihop därom. De kunde inte tillåta det tredje världskrig som västmakterna redan från krigsslutet förklarade oundvikligt.

Det var inte svårt för kommunister att förstå och gilla detta.

Ungern och Tjeckoslovakien förvandlades till hot mot världsfreden och säkerhetssystemet på grund av allt som hörde samman med det kalla kriget och partiernas försummelser. Det var betecknande att kontrarevolutionens huvudkrav var att upplösa Warszawa-pakten. Det betydde att prisge fredsfördragen, socialismen och världsfreden jämte dessa länders nationella frihet. Det var ett orimligt alternativ för kommunister. De namnkommunister som föll därför åberopar sig på att den nationella friheten står högre än världsfreden och socialismen. Vi kommunister anser detta vara ett antikommunistiskt sofisteri.

Kina i det imperialistiska lägret

Svårare för kommunister var den omsvängning till primitiv nationalism som efter 1957 skedde i det kinesiska kommunistpartiets ledning. Det blev något av en chock, därför att den kinesiska revolutionen åtnjöt ett sådant anseende och föreföll ha lett till en sådan kraftförändring till imperialismens nackdel att det måste förkorta tiden till dess slutliga sammanbrott. Det åstadkom också en viss splittring och försvagning av den kommunistiska världsrörelsen. I våra småländer gav det revisionisterna en plötslig övervikt.

Men den kinesiska ledningens övergång till imperialismens läger har påskyndat dess demaskering. I snabbt tempo bröt den förbindelserna med Sovjetunionen, erövrade Tibet och indiskt territorium, inledde splittringen av den kommunistiska världsrörelsen, riktade territoriella krav mot alla Kinas grannländer, föll Sovjetunionen i ryggen i samband med uppgörelsen visavi USA i Kubafrågan, tog ställning för Pinochets fascistiska statskupp i Chile, hamnade på USAs sida i frågorna om Angola, Kongo, Mozambique, Etiopien, Iran och Afghanistan för att nu bara nämna några exempel.

Från nationalism har dagens Kina tagit steget till hegemonism. Det invaderade Vietnam efter att ha misslyckats att genom Pol Pot göra Kampuchea till sin vasall. Det blev visserligen militärt sett ett nederlag för Kina, men det håller och tänker behålla viktiga vietnamesiska öar.

Vi har övervunnit även denna hästkur.

Det finns namnkommunister som stöder USA-ledningens kampanj mot Sovjetunionen för dess hjälp åt Afghanistan att kasta ut interventionstrupperna och rädda revolutionen. Deras argument tycks vara att ett land i revolution inte får avsluta fördrag med ett vänskapligt grannland om skydd för landets suveränitet och en fullt rättfärdig och nödvändig folkrevolutions försvar. Samtidigt får inte detta vänskapliga grannland i enlighet med sitt åtagande hjälpa ett överfallet folk att försvara sig.

Att det sker i enlighet med folkrätten och FN-stadgan är obestridligt.

Avgörande för dessa kritiker tycks dock vara att det handlar om Sovjetunionen och att detta land har intresse av att dess granne inte berövas sin nationella självständighet av dem som försöker inringa Sovjetunionen och därmed förvandlas från en vänskaplig granne till en fiendtlig. Att USA i flera månader hotat Iran med krig och har en mäktig flotta placerad utanför Irans kuster, öppet förbereder en invasion, har baser i 30 olika länder och nu förbereder nya baser i Kenya, Oman, Somalia, Egypten, Danmark och Norge bekymrar inte dessa kritiker. Lika lite tycks de oroas av den våldsamma upprustningen, förberedelserna för att förvandla Europa till bas för kärnvapenkriget, återuppblussandet av det kalla kriget och de fiendliga beslut USA-regeringen fattat mot Sovjetunionen.

Ingenting av allt detta talar för att den nationella frågan minskat i betydelse, allra minst att den nationella befrielseörelsens roll förändrats från att vara progressiv till att ha blivit reaktionär.

De nationella revolutionerna försvagar imperialismen

Den främsta uppgiften i detta utvecklingsskede är att förhindra det planerade tredje världskriget, kärnvapenkriget. Denna uppgift har inte blivit svårare, tvärtom, av att antalet självständiga stater mångdubblats och att det gamla kolonialsystemet rasat samman. Flertalet av dessa stater är fiender till imperialismen och potentiella delar i ett världsblock som måste krossa imperialismen för att kunna överleva. Just nu genomlever vi ett komplicerat skede, men samtidigt med Iran-Afghanistan sammanbrottet för USAs strategi för ett världskrig, en fördjupad splittring inom NATO och något som artar sig till ett fiasko för USA-regeringens försök att inveckla världen i ett kallt krig.

Vi anser inte alls att möjligheten att förhindra det planerade tredje världskriget är uttömd, inte ens att avspänningslinjen varaktigt skadats. Men det sker därför att imperialismens slag mötes med effektiva kontraslag. Revolutionerna i Iran och Afghanistan är i högsta grad nationella, antiimperialistiska revolutioner, med ett djupt social innehåll. Att just i detta utvecklingsskede omvärdera de nationella revolutionernas betydelse och bortse från deras antiimperialistiska, sociala och progressiva innehåll är i bästa fall obegripligt och har ingenting med kommunistiska värderingar att göra.

Låt mig till slut till fråga 3 säga att den socialistiska revolutionen i Sverige kommer att ha ett djupt nationellt innehåll och rikta sig mot både den destruktiva och kosmopolitiska monopolkapitalismen och mot imperialismens strävan till världsherravälde. Den blir nationell till formen, internationell till innehållet, men den blir absolut inte nationalistisk.

Hilding Hagberg

Klasskampen fjättras inte av nationsgränser!

Det sovjetiska militära ingripandet i Afghanistan ackompanjerat av den amerikanska militära uppladdningen och Carters ”kalla krigs”-propaganda har satt alla vänsterkrafter på prov. Inte oväntat var det Peking-trogna SKP (Sveriges Kommunistiska Parti) snabbast och mest konsekvent i att sluta upp bakom den imperialistiska kampanjen. Man gör ingen hemlighet av att man solidariserar sig med den afghanska höger-guerillan och man ställer sig helt bakom Vita husets krav på OS-bojkott, spanmålsblockader mm.¹

Men, även andra vänsterpartier har givit efter för den borgerliga massmediakampanjen, VPK och FK (Förbundet Kommunist) har fördömt den sovjetiska inmarschen och krävt att trupperna omedelbart dras tillbaka — detta trots att man uppenbarligen är medveten om vad en seger för de reaktionära rebell-grupperna skulle innebära för de reformer som började genomföras med aprilrevolutionen 1978. En seger för rebellerna, som beväpnas och backas upp av imperialismen skulle leda till att de förbättringar som Afghanistans fattigbönder och arbetare vunnit under de senaste åren skulle gå om intet.

- Stopp för jordreformen!
- Slut på de nyvunna fackliga friheterna!
- Stopp för den allmänna, sekulariserade utbildningen för både män och kvinnor!

Det är några av de målsättningar som högergrupperna ställer sig.

De ledande i VPK och FK känner till detta. Ändå delar de rebellernas och massmedias uppfattning i ett avseende: Sovjet måste ut: Varför? Jo, det sovjetiska ingripandet var ett övergrepp på den ”nationella suveräniteten”. Eller med Lars Werners ord: ”en inblandning i Afghanistans inre angelägenheter”.

Lenin verkar ha riktat sig just till Lars Werner med sina ord:

”Alla förslöade och okunniga bondgubbar resonerar just så...: fienden har inträngt i mitt land, allt annat angår mig inte. En socialist, en revolutionär proletär, en internationalist resonerar på ett annat sätt: krigets karaktär (huruvida det är reaktionärt eller revolutionärt) beror inte på vem som angripit och i vems land 'fienden' står, utan av vilken klass kriget förs och av vilken politik som fullföljs genom det ifrågasvarande kriget.” (Den proletära revolutionen och renegaten Kautsky)

Det Lenin tillspetsat uttrycker är den självklarhet för varje marxist att frågan om *nationellt oberoende är underordnad klasskampen i stort*. Låt oss titta litet närmare på hur frågan ställs idag i Afghanistan — inte utifrån FN-stadgans paragrafer utan klasskampens verklighet.

Ingen koloni — men nationellt förtryck

Afghanistan är ett av de få länder i tredje världen som aldrig förvandlades till koloni. För över två hundra år sedan började den afghanska nationalstaten formas. Sedan besegradet av engelsmännen 1919 har Afghanistan varit vad juridiken skulle kalla en ”suverän stat”.

Denna suveränitet har dock för de fattiga bönderna och arbetarna inte betytt någon omvälvning av deras liv. Landet är ett av jordens mest efterblivna. Halvfeodala förhållanden har levt kvar ända fram till våra dagar.

- 40 procent av bönderna är jordlösa. Den största delen av de övriga kan inte leva på sina

¹ Om USA-imperialismens strategi i ”bågen av instabilitet” runt Indiska Oceanen se undertecknads artikel i Internationalen 7/80.

små jordlotter och tvingas skuldsätta sig till jordägarna i ett nära nog liveget förhållande.

- De gamla ägandeförhållandena på landsbygden bidrog till att en halv miljon afghanska bönder svalt ihjäl under den svåra torkan 1970-72. Korrupta tjänstemän lade beslag på hjälpsändningar som såldes till ockerpriser.
- Analfabetismen uppgår till över 95%.
- Medellivslängden är inte högre än 40 år.
- Hälsovården är närmast obefintlig för de fattiga bönderna, med en läkare på 22 000 innevånare. Barnadödligheten är skrämmande. Vartannat barn dör innan fem års ålder.

Afghanistan är en oberoende stat, men liksom många andra ”suveräna nationer” grundad på nationellt förtryck. Den politiska och ekonomiska utvecklingen i landet har dominerats av **pashtanerna** och deras stamhövdingar. Andra minoritetsfolk har förtryckts på olika sätt och i olika grad. Det gäller t ex **balucherna** i söder — som också finns i Pakistan och Iran — **hazarerna** i de centrala bergsmassiven och **nuristanerna** i öster, som omvändes till islam med våld i slutet av 1800-talet. I norr finns **uzbeker**, **turkmener** och **kirghizer**. Den näst största nationaliteten utgörs av **tadjiker**. De nationella minoriteterna har nedtryckts under långa tider av den pashtanska nationens härskande skikt.

Till detta kommer att Pashtunistan delats på mitten. 1893 drog engelsmännen upp den sk Durand-linjen mellan Afghanistan och Pakistan. Halva Pashtunistan hamnade på pakistanskt område. I Afghanistan förtrycker det pashtanska toppskiktet andra minoriteter. I Pakistan utgör pashtanerna själva en förtryckt minoritet.

Reformer

April-revolutionen 1978 förde PDPA, det ”Folkdemokratiska” Moskva-orienterade kommunistpartiet till makten. Partiet var ett medelklassparti med ett program för ”nationell enhet”. Trots detta började man sätta ett djupgående reformprogram i verket:

- bönderna befriades från sina skulder till de stora jordägarna,
- en omfattande jordreform började genomföras. De stora jordägarnas arealer konfiskerades och fördelades bland de jordlösa,
- en alfabetiseringskampanj påbörjades. För första gången bereddes även kvinnorna möjlighet till utbildning,
- för första gången i landets historia legaliserades fackföreningar,
- kvinnornas ställning förbättrades genom förbud mot tvångsäktenskap och minskning av hemgiften,
- regeringen försökte ta hårda tag mot och stoppa narkotikahandeln och smuglingen.

När det gäller den nationella frågan började man bryta med den traditionella förtryckarpolitiken från Kabul. Man erkände de nationella minoriteternas rätt till en egen kultur. Radio och TV började sända program på minoritetsspråken. Nyhetstidningar på uzbeki och turkmeni startades. Khalq, partiets veckotidning, utkommer på fem språk. Även undervisningen började ske på minoritetsspråk. Internationellt uttalade regeringen sitt stöd för PLO och, befrielsekampen i Sydafrika. Man har uttalat sitt stöd till baluchernas kamp för självbestämmande i Pakistan och Iran, liksom till pashtanernas nationella rättigheter i Pakistan.

Självklart stötte dessa åtgärder på motstånd. Jordägare, stamhövdingar, jordägande präster, narkotikahandlare, ämbetsmän och militärer från den gamla regimen accepterade inte att förlora sina privilegier utan strid. Att deras väpnade grupper tränades och utrustades i Pakistan

är idag ett känt faktum.²

”Inblandning och klasskamp”

Det sovjetiska militära ingripandet som inleddes i december utgör självfallet en ”inblandning” i Afghanistans ”inre angelägenheter”. Moskvas hänvisning till FN-paragrafer och ”biståndsavtal” för att rättfärdiga sin aktion är bara ett beklämmande uttryck för hur djupt Kreml-byråkratin gått ner sig i den ”fredliga samexistensen” med imperialismen. Istället för att öppret redovisa sin aktion för världens arbetare utifrån klasskampens behov är ledarna i Kreml fångna i det internationella samförståndet med imperialismen, uttryckt i ”folkrättsliga” avtal och stadgar. Att dessa regler satts ur spel i kriget i Afghanistan kan endast en blind (och Norrskensflamman) undgå att se.

Antingen slår man vakt om dessa principer för internationellt klassamarbete. Då tvingas man, liksom Lars Werner och Ny Dag, fördöma den ”sovjetiska inblandningen”. De sovjetiska trupperna måste i ”folkrättens namn” omedelbart plockas hem. De fattiga afghanska bönderna och jordlösa, de nationella minoriteterna och arbetarna utlämnas åt högerterrorn. Eller också ställer man klasskampens behov över ”suveränitetsprinciperna”. Då är det självklart att den sovjetiska militära insatsen, trots de byråkratiska maktmetoderna, är betydelsefull för att hålla tillbaka högerrebellerna och dess imperialistiska uppbackare — även om den utgör en ”inblandning”.

För de som drabbas av de reaktionära styrkorna är frågan om ”icke-inblandnings”-principer idag ganska akademisk.

Financial Times reporter David Housego besökte nyligen Baluchistan i Pakistan. Han frågade en äldre stamledare hur de skulle reagera om ”ryssarna gick över gränsen”. Stamledaren svarade: ”Vi skulle naturligtvis hälsa dem välkomna”. Hans kamrat fyllde i: ”Vi skulle fråga dem varför de inte kommit tidigare”. En annan ledare förklarade att militärregimen i Pakistan ville krossa balucherna med hjälp av illusionen om en ”islamsk stat” och påhittat att muslimerna är ”ett folk”. (”8 Days”, 16-feb-1980)

En baluchisk vänsterledare viftade bort den officiella sovjetiska motiveringen till inmarschen: ”Sovjet kom inte till Afghanistan som en inbjuden gäst”. Han tillade dock: ”Men, Noor Mohammad Tarakis³ revolution måste försvaras till varje pris mot mördarna och krämarna”, dvs den så kallade muslimska gerillan.

Frågan om det nationella oberoendet och suveräniteten kan inte ses fristående från klasskampen. Imperialismen, bourgeoisin och de övriga härskande klasserna kan utnyttja det nationella oberoendets paroll för sina egna syften. I de länder, som i Västeuropa och Nordamerika, där nationalstater formades under de förra århundradena utgör nationalism och paroller om suveränitet oftast maskerade försök att underordna arbetarklassen den härskande bourgeoisins intressen, acceptera svångremspolitik, förtryck och utsugning av koloniala folk och av nationella minoriteter inom den egna staten.

I Afghanistan-händelserna reses den nationella suveränitetens fana av imperialismen och de kontrarevolutionära rebellgrupperna i syfte att krossa de fattigas landvinningar och minoritetsfolkens krav.

² Om högergerillans roll och målsättningar se Åkerlund-Walls ”Vems gerilla”, Internationalen 6/80 samt H Blomquists ”Vad händer i Afghanistan”, Röda Rummets förlag, feb 1980.

³ Taraki var en av ledarna för aprilrevolutionen och president fram till sept 1979 då Hafizullah Amin — Tarakis premiärminister — grep makten i en kupp.

För arbetarklassen och de fattiga bönderna kan kampen för nationella rättigheter och oberoende under vissa lägen vara central — som i kolonierna; som för just minoritetsfolken i Väst- och Centralasien (kurder, azerbaijaner, balucher m fl) som för exempelvis våra egna samer och befolkningen i Baskien och Quebec. Kampen för dessa nationella rättigheter kan dock aldrig överbrygga klassmotsättningarna mellan de arbetande och deras förtryckare. De härskande klasserna kommer även i dessa lägen försöka utnyttja de nationella strävandena för att hålla kvar de förtryckta i armod. Därför måste den nationella frigörelseprocessen gå hand i hand med de arbetande massornas sociala befrielse. Endast den socialistiska revolutionen kan lösa de nationella minoriteternas problem. Denna befrielsekamp kommer att medföra otaliga ”kränkningar” av nationalstaters ”suveränitet”. Ja, den kräver att de som stöder de förtrycktas kamp ”blandar sig i” andra nationers ”inre angelägenheter”. Verkliga socialister måste ta som sin utgångspunkt *klasskampens* behov och inte låta sig fjättras av nationsgränser, förföriska FN-statuter och ”folkrättsjuridik”.

Janne Åkerlund